

REKREASYON AÇISINDAN ORMANLAR VE ÇEVRE

Hayri AKYÜZ, Murat KUL, Fatih YAŞARTÜRK
Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, TURKEY
Email: akyuz61@live.com

Özet

Bu çalışmanın amacı ormanlar ve çevrenin rekreasyon ile olan ilişkisinin incelenmesidir. Bu çalışmada ayrımsal yöntem (analitik metot) kullanılarak, ormanlar ve çevrenin rekreasyon ile olan ilişkisi ele alınıp, literatür, araştırma ve taramalarla beraber elde edilen verilerin birbirleriyle ilişkilendirilmesiyle değerlendirilmiştir.

Rekreasyon, insanın sağlıklı yaşamak ve verimli çalışmak için bozulan bütünlüğüne dilediği aktivitelerle yeniden erişmesi olarak tanımlanmaktadır (Kılıçaslan, 2008). Rekreasyon alanları ise, rekreasyonel aktivitelerinin gerçekleştirildiği mekanlar olarak tanımlanabilir (Uzun, 2005). Kentsel mekanlarda yaşanan olumsuz koşullar ve rekreasyon kaynaklarının yetersizliği nedeniyle kent insanı, kent dışındaki rekreasyon kaynaklarına yönelmektedir. Özellikle sahip olduğu doğal, kültürel ve görsel değerler nedeniyle ormanlık alanlar en çok tercih edilen rekreasyon kaynaklarının başında gelmektedir (Akten ve Akten, 2011). Orman rekreasyon alanları; “bir orman bütünlüğü veya bir orman parçası üzerinde, açık havada dinlenmeye ilişkin çeşitli insan etkinliklerinin yapıldığı yerlerdir” (Aslanboğa ve Gül, 1999; Atken, 2003). Ayrıca ormanlık alanlar çeşitli rekreasyon kullanımları için doğal kaynakların önemli bir kısmını bir arada sunabilmekte, insanlara fiziksel ve ruhsal yönden olumlu katkılar sağlamaktadır (Akten ve Akten, 2011). Buradan hareketle orman rekreasyonu, orman içinde ve yabanıl çevredeki doğal kaynaklara bağlı rekreasyon etkinlikleri ve deneyimleri olarak tanımlanabilir (Hammit, 2004).

Çevre ise, canlıların içinde bulunduğu ve tüm hayati etkinliklerini sürdürdüğü ortam ya da koşullar olarak tanımlanabilir (DPT, 1997). Kent çevresinde görülen olumsuz sonuçlar, insan-çevre ilişkisinin sağlıklı biçimde yürümesini sağlayacak rekreasyon alanlarına olan gereksinimi arttırmaktadır (Karahana ve Orhan, 2009). Fiziksel ve ruhsal gereksinimlerini karşılama çabasında olan insanlar sosyal, kültürel, ekonomik ve fizyolojik olanakları ile boş zamanlarını değerlendirmek ve yitirdikleri enerjilerini yeniden kazanmak amacıyla rekreasyon alanlarına yönelmektedirler (Şimşek ve Korkut, 2009). Rekreasyon alanlarında yapılan rekreasyon etkinliklerinin büyük bir kısmı doğada meydana gelmektedir. Yani, rekreasyon amacıyla kullanılan kaynakların çoğu doğadadır. Bu yüzden, insan ile yaşadığı doğal çevre arasında, bir taraftan ekonomik ve hayatın devamı bakımından, diğer taraftan turizm ve spor gibi birçok etkinlik çeşidinin yer aldığı rekreasyonel değerler bakımından yakın bir ilişki bulunmaktadır (Karaküçük, 2008). Doğada yapılan bu rekreatif etkinlikler beraberinde de bir takım çevresel sorunlar getirmektedir. Bu etkinliklerin doğal alandaki etkileri, etkinliklerin neden olduğu değişikliklerin belirginliğine ve büyüklüğüne göre olumlu ya da olumsuz olabilir (Turton, 2005).

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, orman, çevre

FORESTS AND ENVIRONMENT IN TERMS OF RECREATION

Abstract

The aim of this study is to examine recreation of the relationship between forests and the environment. In this study the differential method (analytical method) was used. By considering the relationship with the forests and the environment, together with literature data obtained were evaluated in relation with each other.

Recreation, is defined as for people to live healthy and to work efficiently to deteriorating integrity wished by the activities accessing again (Kılıçaslan, 2008). Recreation areas also can be defined as places where recreational activities carried out (Uzun, 2005). The unfavorable conditions in urban areas, and due to lack of recreational resources city dwellers, are turning to recreation resources which is outside of city. Especially because of its natural, cultural and visual values forested areas the most preferred comes at the beginning of recreation resources (Akten ve Akten, 2011). Forest recreation areas, "a forest integrity or on the part of a forest, relating to various outdoors recreation human activities are the place " (Aslanboğa ve Gül, 1999; Akten, 2003). In addition, forested areas for a variety of recreation use of natural resources can offer a combination of a substantial part, to people the physical and mental aspects have positively contributed (Akten ve Akten, 2011). Hence forest recreation, in the forest and the wild depends on the surrounding natural resources can be defined as recreational activities and experiences (Hammit, 2004).

The environment also can be defined as where living things included and that carries all vital activities environment or circumstances (DPT, 1997). Negative results seen around the city, increases of the human-environment relationship in a healthy way to walk that will allow the need for recreation areas (Karahan ve Orhan, 2009). People in an effort to meet their physical and spiritual needs with social, cultural, economic, and physiological facilities are turning to recreation areas in order to regain their lost energy and leisure (Şimşek ve Korkut, 2009). Made in recreational areas a large part of recreational activities occur in nature. So, most of the resources are used for recreational purposes are in nature. Therefore, there is a close relationship between people and lived with the natural environment, on the one hand in terms of economic and continuation of life, on the other hand in terms of many activities such as sports, tourism and recreational values (Karaküçük, 2008). Recreational activities brings a number of environmental problems. The effects of these activities on natural areas, changes caused by activities depending on the specificity and size can be positive or negative (Turton, 2005).

Keywords: Recreation, forest, environment

1. Giriş

19. yüzyıldan sonra endüstriyel ve teknolojik alandaki gelişmelerin ortaya çıkarmış olduğu plansız ve sağlıksız kentleşme insanların fiziksel, ruhsal ve sosyokültürel yönden pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir (Yılmaz, 2006). Günümüzde kentleşme olgusunun çok hızlı bir gelişme içerisinde girmesi, kentsel alanlardaki açık ve yeşil alanların yerlerini farklı karakterli yapılaşmalara terk etmelerine neden olmuştur. Teknolojinin gelişmesi ile sanayileşme, sanayileşmenin artması ile iş olanakları ve sanayi bölgelerine göçler başlamıştır. Göçler sonucunda büyüyen kentler gün geçtikçe kalabalıklaşmış ve yaşanması zor ve yorucu mekânlar haline gelmiştir (Şimşek ve Korkut, 2009).

Aynı zamanda 19. Yüzyılda meydana gelen teknolojik gelişmeler, makineleşme ve çalışma koşullarının iyileşmesi; endüstri öncesi dönemlerde dinlenme ve eğlenme için ayrılan boş zamanları arttırmıştır. Başlangıçta savurganlık ve tembellik olarak değerlendirilen boş zamanlar, zamanla kişinin ruhsal, zihinsel ve bedensel rahatlamasını sağlayan temel bir gereksinim haline gelmiştir. Bunun sonucunda; kişinin serbest zamanları içerisinde, günlük yaşamın sıkıcı, disiplinli ve monoton etkisinden kurtulmak, dinlenmek ve hoşça vakit geçirmesini sağlamak amacıyla yaptığı çeşitli faaliyetleri kapsayan rekreasyon kavramı ortaya çıkmıştır (Çıdam, 2007).

Rekreasyon, insanın sağlıklı yaşamak ve verimli çalışmak için bozulan bütünlüğüne dilediği aktivitelerle yeniden erişmesi olarak tanımlanmaktadır (Kılıçaslan, 2008). Rekreasyon başka bir tanıma göre ise, kişilerin günlük yaşamlarında zorunlu olarak kullandıkları zamanların dışında serbest ve boş zamanlarında, yıpranan ruh ve vücutlarını eski zindeliğine kavuşturmak üzere kendi isteği ile yaptığı etkinlik ya da etkinliklerdir (Uzun, 2005). Rekreasyona ulaşmak amacıyla gerçekleştirilen ya da diğer anlatımla insanları rekreasyona ulaştıran etkenlerin tümü rekreasyonel aktivite olarak adlandırılmaktadır (Kılıçaslan, 2008). Rekreasyon alanları ise, rekreasyonel aktivitelerinin gerçekleştirildiği mekanlar olarak tanımlanabilir. Kimi rekreasyon alanları bu amaç için planlanıp tasarlanarak hizmet verirken (kent parkları, çocuk oyun alanları, vb.) bir kısmı da mevcut nitelikleriyle rekreasyonel aktivitelerin gerçekleştirilmesine olanak sağlamaktadır (ormanlar, deniz kıyıları, vb.) (Uzun, 2005).

Türkçeye geçen “rekreasyon” Latincedeki re=yeniden ve creative=yaratma sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur. Rekreasyon yeniden yaratma anlamındaki recreative sözcüğünün karşılığı olup, oyun, eğlence yeniden oluşma, yeniden kendine gelme anlamlarını taşımaktadır (Barnhart, 1975). Smith (1989) rekreasyonun belirli bir dizi arazi kullanım şekli ya da sınıflandırılmış bir eylemler dizisi olup, rekreasyonun boş zaman, turizm, spor, oyun ve kültürel olayları da içine aldığını belirtmiştir. Rekreasyon genellikle serbest zamanlar içinde yapılan, bireyin kendi isteği ve iç ritmi sonucu oluşan ve bireyi fiziksel ve düşünsel yönden yeniden canlandırmayı amaçlayan, bireyin toplumsal, ekonomik ve kültürel olanakları ve yaşadığı toplumun yapısı ile bağımlı olarak yapılan fiziksel ve düşünsel etkinlikler bütünüdür. Rekreasyonda amaç dinlenmek ve enerji toplamaktır (Güleç, 1989).

İnsan, hayatını sürdürebilmek için öncelikle sağlıklı bir doğal çevreye ihtiyaç duyar. Beslenmek için doğal kaynaklardan yararlanır. Beslenme ihtiyacına cevap verebilecek her şey doğadadır. Tarımsal üretim için gerekli su, toprak ve hava doğal kaynaklardır. Ayrıca, insan hayatında bir başka değer taşıyan sanayi ürünlerinin üretimi için gerekli her türlü hammadde yine doğada bulunmaktadır. Rekreasyon etkinliklerinin büyük bir kısmı doğada meydana gelmektedir (Kraus, 1971).

Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizin doğal yapısı ve peyzajında da hızlı ve yoğun değişimler yaşanmaktadır. Kentlerde görülen hava kirliliği, trafik sorunu, doğal alanların hızla tahrip ve

yok edilmesi, aşırı nüfus artışı ile şekillenen kentsel alanların olumsuz etkileri insanların serbest zamanlarını geçirebilecekleri sosyal, kültürel ve fizyolojik açıdan çeşitli şekillerde yararlanabilecekleri ortamlara gereksinim duymalarına neden olmaktadır (Akten ve Akten, 2011).

Kent insanı değişik yerler görme istekleri, mevcut yeşil alanların yetersizliği nedenlerinden dolayı kırsal rekreasyona katılmaktadır. Özellikle sahip olduğu doğal, kültürel ve görsel değerler nedeniyle ormanlık alanlar en çok tercih edilen açık hava rekreasyonel kaynakların başında gelmektedir (Atken, 2003).

Modern toplumda, sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik ve siyasal gelişmelere paralel olarak, rekreasyon, açık-yeşil alanlar ve serbest zaman kavramları da önem kazanmakta ve insan yaşamında önemli bir rol üstlenmektedir. Günümüzde özellikle kentleşme eğiliminin ve ulaşım olanaklarının giderek gelişmesi, rekreasyon talep ve çeşitliliğinde önemli oranda değişikliklere yol açmaktadır (Gül ve arkadaşları, 2004).

Kaynak yöneticilerinin, birçok etkinliklerin meydana geldiği doğal alanlarda, rekreasyon etkinliklerinin doğaya saygılı, tüketici olmayan bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlaması gereklidir. Aksi takdirde o alanda bir takım olumsuz çevresel etkiler oluşacaktır. Bu etki sadece o alanın bütünlüğünü etkilemekle kalmayacak aynı zamanda kullanıcıların o alandan alacakları deneyimlerin kalitesini de etkileyecektir. Bu yüzden gerçekleştirilecek rekreasyon etkinliklerin o alanın ekolojisine uyum sağlaması gerekir. Bu dengenin kurulabilmesi ancak doğru rekreasyon planlaması ile mümkündür (Akten ve Akten, 2011).

Rekreasyon planları, kentlerin farklı doğal ve sosyal-kültürel yapısı nedeniyle kentten kente farklılıklar gösterebilmektedir. Bu bağlamda yapılacak rekreasyon planlama çalışmalarında planıcı, kentin genel özellikleri, rekreasyonel talep ve gereksinimleri, alanın hangi tip rekreasyon etkinliklere uygun olabileceğini ve rekreasyon kaynak potansiyellerini ortaya koyması gerekmektedir. Ayrıca etkinliklerin çevreye yapacağı etkileri, olumsuzlukların giderilme yöntem ve şeklini bilerek çalışmalıdır (Akten ve Akten, 2011).

2. Rekreasyon ve Orman İlişkisi

Rekreasyon endüstrisi, dünya da olduğu gibi Türkiye’de de gelişmektedir. Gelecek; çok sayıda yeni rekreasyon alanları ile ortamları ve daha gelişmiş programları bize sunacaktır. Bu bağlamda yerel yönetimler bu süreci dikkate alarak tesislerin yenilenmesi ve insan kaynaklarının daha verimli kullanılması ve günün ihtiyaçlarına yönelik rekreasyon organizasyon ve hizmetlerine önem vererek; kentlerinde yaşayan çocuk, genç, yaşlı ve engelli vatandaşlarına çağın ihtiyaçlarına uygun hizmetleri sunacakları bir örgütlenme modeli üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmalıdır. Açık ve yeşil alanlar sınırlı da olsa kent-doğa ilişkisini yeniden kurmak, sürdürmek, geliştirmek amacına yöneliktir. Semt düzeyindeki açık alanlar genellikle eğlence, dinlenme işlevlerini, kent düzeyindeki açık alanlar ise koruma işlevini yüklenirler ve kentin dokusunu etkilerler. Bölge ölçeğindeki açık alanlar bir anlamda kırsal alanların uzantısını oluştururlar. Kentsel büyümeye engel oldukları gibi kentsel büyümenin aşamalarını ve yönünü belirler (Şahin ve Barış, 1998).

entsel mekanlarda yaşanan olumsuz koşullar ve rekreasyon kaynaklarının yetersizliği nedeniyle kent insanı, kent dışındaki rekreasyon kaynaklarına yönelmektedir. Özellikle sahip olduğu doğal, kültürel ve görsel değerler nedeniyle ormanlık alanlar en çok tercih edilen rekreasyon kaynakların başında gelmektedir. Ayrıca ormanlık alanlar çeşitli rekreasyon

kullanımlar için doğal kaynakların önemli bir kısmını bir arada sunabilmekte, insanlara fiziksel ve ruhsal yönden olumlu katkılar sağlamaktadır (Akten ve Akten, 2011).

Kırsal rekreasyon alanları, günümüzde insanların rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayan en önemli yerlerden biridir. Kent yakınında bulunan ve orman rejimine giren, halkın rekreasyon ihtiyacını karşılamak üzere ayrılmış olan “orman içi dinlenme yerleri” ise önemli kırsal rekreasyon alanlarından (Korkmaz ve Karadeniz, 2002). Günümüzde insan yerleşimlerinin kırsaldan kentsele doğru hızlı değişim göstermesi sonucu kentlerde meydana gelen nüfus artışı ve hızlı kentleşme, insanların kentlerin fiziksel ve psikolojik açıdan baskısı altında bulunmasına yol açmaktadır. Bu nedenle insanlar yoğun kent yaşamı içerisinde rekreasyon ihtiyacını yoğun bir şekilde hissetmektedirler (Uzun ve Müderrisoğlu, 2010). İşte bu noktada ormanlar önemli bir yer teşkil etmektedir.

Orman; ağaçlarla birlikte diğer bitkiler, hayvanlar, mikroorganizmalar gibi canlı varlıklarla toprak hava, su, ışık ve sıcaklık gibi fiziksel çevre faktörlerinin birlikte oluşturdukları karşılıklı ilişkiler dokusunu simgeleyen bir ekosistemdir. Orman; beş metreden daha boylu orman ağaçlarının baskın olduğu ve birbirlerini etkileyecek sıklıkta bulunduğu, kendine özgü iklim ve toprak koşulları oluşturduğu bir yaşam birliğidir. Orman; bitki köklerinin etkileyebildiği 1-2 metre toprak derinliğinden ağaçların birkaç metre yukarısına kadar uzanan ve en az üç hektar alan kaplayan bir varlıktır. Ormanı oluşturan sonsuz sayıdaki tüm madde ve olaylar birbirleriyle karşılıklı ilişki ve etkileşim halindedirler. Bu haliyle orman, çok sayıda bitki ve hayvan popülasyonlarından oluşan bir yaşama ortaklığı, bir yaşam birliği, bir ekosistem ve hatta büyük bir canlı organizma olarak tanımlanmaktadır. Ormanın baskın elemanı ağaçlardır. Bu nedenle orman, ancak orman ağaçlarının toplu halde yaşayabildiği bir ortamda kurulabilir (Genç ve arkadaşları, 2010). İnsanoğlu varoluşundan bu yana ormanlardan çeşitli şekillerde faydalanmaktadır. Ormanlar, kimi zaman tükenmez kaynaklar olarak algılanmış, hem yeri hem de üzerindeki biokütle yönünden aşırı kullanıma uğramıştır. Günümüzde “Orman insan içindir.” Yaklaşımı doğrultusunda; ormanlar yerleri bakımından da önemli bir değere layık görülmekte ve orman olan yerler başkaca hizmetlere tahsis edilebilmektedir (Aslan ve arkadaşları, 2008).

Orman rekreasyonu ise, orman içinde ve yabanıl çevredeki doğal kaynaklara bağlı rekreasyon etkinlikleri ve deneyimleri olarak da tanımlanmaktadır (Hammit, 2004).

Dünya alanının 1/3’ünü ve ülkemiz genel alanının yaklaşık 1/4’ünü kaplayan ormanlardan geçmişten bugüne değin faydalanılmıştır ve faydalanılmaya da devam edilmektedir (Pak, 2002).

Türkiye’de ormanlar daima kırsal topluluklarla ilişkilendirilmiştir. Bunun başlıca nedeni uzun yıllar ormancılığın sadece odun üreten bir kaynak olarak görülmesi ve kırsal kesim için istihdam alanı oluşturmuş olmasıdır. Oysa ormanlar tüm toplum kesimlerini ilgilendiren doğal bir kaynaktır (Türker ve arkadaşları, 2002).

Rekreasyonel kullanımlar sürekli değişiklikler göstermekle birlikte, insan yaşamının önemli bir parçası olmuştur. Bu olgu, ormanların bugün ve gelecekte rekreasyonel amaçlı kullanımların baskısı ile karşı karşıya kalmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Bunun önlenmesi için rekreasyonel kaynak kullanım politikalarının üretilmesi gereklidir. Sağlıklı rekreasyonel kullanım politikalarının üretilmesi gereklidir. Sağlıklı rekreasyonel kullanım politikalarının üretilmesi için de rekreasyonel kullanıma ilişkin talebin çok yönlü bilimsel araştırma ve incelemelerle saptanması gerekir (Yücel ve arkadaşları, 1998).

Orman rekreasyon alanları; “bir orman bütünlüğü veya bir orman parçası üzerinde, açık havada dinlenmeye ilişkin çeşitli insan etkinliklerinin yapıldığı yerlerdir”. Bu etkinlikler genelde piknik, atlı–yaya yürüyüşler, kılavuzlu turlar, çeşitli spor etkinlikleri, manzara seyri vb. olabileceği gibi hiçbir bedensel etkinlikte bulunmaksızın bir süre orman havasını teneffüs etme, orman ekosistemine özgü ortam içinde zihinsel ve bedensel dinlenme şeklinde de olabilmektedir (Aslanboğa ve Gül, 1999; Atken, 2003).

3. Rekreasyon ve Çevre İlişkisi

İnsanoğlu yüzyıllarca doğaya hükmetmenin yollarını aramış, doğayı yalnızca işletebilecek, istediği hammaddeleri üretebilecek ve nükleer atıklar da dahil bir çok sanayi atıklarının saklayacak bir olgu olarak görmüştür. Doğa sanayileşme ile beraber, sonsuz bir kaynak olarak kabul edilmiş ve kullanılmış, doğanın kendini yenileyebilme yeteneğinin sınırlı olduğu, bozulan doğal dengenin bir daha düzelmeye üzere tahrip olacağı çok geç fark edilmiştir (Karaküçük, 1999).

Çevre, son zamanlarda bütün dünyayı meşgul eden ana meselelerden biri olmuştur. Çevre, insanın içinde yaşadığı ortamı teşkil eden bütün sosyal, biyolojik, fiziki ve kimyevi faktörlerin bir bileşimi olarak değerlendirilebilir. Doğaya yapılan her olumsuz girişim ve müdahale çevre sorunlarını oluşturmuştur. Çevre sorunlarının toplum yaşamını olumsuz yönde etkilemeye başlaması, yönetimin her düzeyde sorunları çözecek yeni politikalar geliştirmesine, bu politikaları çevreyle uyumlu hale getirmesine sebebiyet vermiştir. (Karaman, 1996).

Çevre sorunlarının arkasında yatan esas sorunların insanların kendisi olduğu gerçeği 1960’lı yıllardan sonra anlaşılmıştır. Çevre ve insan arasındaki hassas dengenin korunması bireyin sorumluluğundadır. Çevre eğitimi, bireyin sorumluluklarının bilincine vardırarak ve yarattığı çevre sorunlarının çözümüne katılımlarını sağlamak için en uygun yol olarak görülmektedir. Çevre bilincine sahip, doğal kaynakların kısıtlı olduğunu bilen, çocukluğunun ilk yıllarından itibaren dünya üzerindeki biyolojik hayatın bir parçası olduğunu farkında olan nesiller yetiştirmek günümüzün duyarlı bireyinin temel amacıdır (DPT, 1997).

Çevre kavramı ile ilgili literatürde birçok tanım bulunmaktadır ve bunlardan bir kaçısı ise şöyledir:

Karpuzcu (2006) çevreyi insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da sonradan dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamı olarak tanımlamıştır. Başka bir tanımda çevre, canlıların içinde bulunduğu ve tüm hayati etkinliklerini sürdürdüğü ortam ya da koşullar olarak tanımlanmıştır (DPT, 1997).

Bir başka çalışmada ise çevre, insanın kendi dışında kalan tüm canlı varlıklarla yani bitki ve hayvan türleriyle olan karşılıklı ilişki ve etkileşimlerinin bütünü olarak tanımlanmıştır. Diğer bir tanıma göre ise çevre, insanın sosyal, biyolojik ve kimyasal faaliyetlerini devam ettirdiği bir ortamdır (Keleş ve Hamamcı, 2005). Daha genel anlamıyla ise çevre, canlıların içinde yaşadığı, hayati koşullarla bağlı oldukları çeşitli şekillerde etkiledikleri ve etkilendikleri bir ortam olarak tanımlanabilmektedir. Aynı zamanda insan da çevrenin bir parçasıdır ve yaşamını onun sayesinde devam ettirebilmektedir (Yıldız ve arkadaşları, 2005). Önemli olan ise bu değişikliklerin bilinçli ve çevre kaynaklarına uygun kullanım ile olmasıdır (Jackson ve Paradubraj, 2004).

Günümüzde şehirler, toplumsal ilişkileri, günlük yaşamları, çalışma koşulları ve yoğunlukları, teknolojik imkanlar ve nüfus bakımından kırsal bölgelere göre büyük farklılıklar gösterir. Kırsal alanda “doğal” olarak nitelenen pek çok olgu, şehir hayatında yapay olarak gelişir. İnsanlar birbirini pek tanımaz. Tanıyan insanların ilişkisi çalışma veya kulüp, dernek gibi kurum üyelikleri çevresinde gelişir. Kurulan ilişkiler soyuttur ve kent insanı yalnızdır. Kent hayatının bu özellikleri bireyi kent dışındaki doğal ortamlara yönlendirir. Doğal alanlarda gerçekleşen bu etkinlikler, doğal çevrenin bozulması, kirlenmesi ve çeşitli yönlerden zarar görmesi sonuçlarını doğurabilmektedir (Karaküçük, 1995). Çevremizde sahip olduğumuz bu doğal kaynaklar yalnızca rekreasyonel etkinlikler için değil, artan nüfusun doyurulması, giydirilmesi ve barındırılabilmesi için de hızla kullanıma açılmıştır. Bütüncül planlı olmayan kaynak kullanımı çevre sorunlarını da beraberinde getirmiştir (DPT, 1997).

İnsanoğlu kentleşme sürecine kadar doğa ile uyum içerisinde yaşamış bu süreçten sonra denge doğal ekosistem aleyhine sürekli bozularak, kaynakların kendi kendini yenileyemez duruma gelmesine neden olmuştur. Günümüzde çevre üzerinde oluşan antropojen baskılar, doğal ve kültürel kaynak değerleri üzerinde büyük ve onarılması güç yaralar açmaktadır (Akten ve Akten, 2011).

Gelişmemiş ülkelerdeki aşırı nüfus artışı, gelişmiş ülkelere yoğun bir göçe neden olmakta ve serbest zaman servislerinin doğayla ilgili rekreasyon alanını da etkilemektedir. Artan nüfus tüketimin hızlanmasına, bu da çevrenin daha çok kirlenmesine yol açmış ve birçok ülkede serbest zaman servislerinin yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Artan nüfusun şehirlerde yığınlar oluşturması doğaya olan ihtiyacı ve çevre bilincini artırmıştır. Gelişen çevre bilinci, insanları doğaya yöneltmiş ve doğanın daha fazla rekreatif kullanım için organize edilmesine ve ekolojik dengenin korunması çabalarına hız verilmesine neden olmuştur (Karaküçük, 1999).

Özellikle, kent çevresinde görülen olumsuz sonuçlar, insan-çevre ilişkisinin sağlıklı biçimde yürümesini sağlayacak rekreasyon alanlarına olan gereksinimi arttırmaktadır. Bir yandan rekreasyon gereksiniminin artması, diğer bir yandan yoğun yerleşim alanlarında rekreasyon olanaklarının giderek azalmasından dolayı kıyısız alanlara talep giderek artmaktadır (Karahan ve Orhan, 2009). Fiziksel ve ruhsal gereksinimlerini karşılama çabasında olan insanlar sosyal, kültürel, ekonomik ve fizyolojik olanakları ile boş zamanlarını değerlendirmek ve yitirdikleri enerjilerini yeniden kazanmak amacıyla rekreasyon alanlarına yönelmektedirler. Bu nedenle kent insanının bu yöndeki gereksinimlerinin günlük yaşam çevresi içinde karşılanması ve bunu sağlayacak kentsel rekreasyon alanları büyük önem kazanmaktadır (Şimşek ve Korkut, 2009).

Ayrıca rekreasyon faaliyetleri doğal çevre üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Doğa ziyaretlerinin gerçekleştiği bütün alanlarda kaçınılmaz olarak ortaya çıkan çığneme bu etkilerden biridir. Diğer yandan rekreasyonel çığneme etkisi çoğu zaman çevre koşullarına bağlı olarak değişiklik gösterirken doğal bitki örtüsü, rekreasyon faaliyetleri de dahil olmak üzere insan-doğa arasındaki ilişkilerin şekli ve düzeyini ortaya koyan önemli bir göstergedir (Atik ve diğerleri, 2008).

4. Sonuç

Rekreasyon etkinliklerinin de büyük bir kısmı doğada meydana gelmektedir. Yani, rekreasyon amacıyla kullanılan kaynakların çoğu doğadadır. O halde, insan ile yaşadığı doğal çevre arasında, bir taraftan ekonomik ve hayatın devamı bakımından, diğer taraftan turizm ve spor gibi birçok etkinlik çeşidinin yer aldığı rekreasyonel değerler bakımından yakın bir ilişki

bulunmaktadır (Karaküçük, 2008). Doğa da yapılan bu rekreatif etkinlikler beraberinde de bir takım çevresel sorunlar getirmektedir. Bu etkinliklerin doğal alandaki etkileri, etkinliklerin neden olduğu değişikliklerin belirginliğine ve büyüklüğüne göre olumlu ya da olumsuz olabilir (Turton, 2005). Ayrıca rekreasyonel etkinliklere katılan kişilerin çevresel sorunlara karşı duyarlılıkları da doğal alana bırakılan etkinin olumlu veya olumsuz olmasında büyük pay sahibidir (Demirel ve arkadaşları, 2009).

KAYNAKÇA

Akten, M. ve Akten, S.,(2011), “Rekreasyon Potansiyellerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Model Yaklaşımı: Gülez Yöntemi”, I. Ulusal Sarıgöl İlçesi ve Değerlendirme Sempozyumu, Sarıgöl.

Aslan, S., Alkan, H., ve Eker, M., (2008), “ 2/B Uygulamalarına İlişkin Bazı Sorunlar: Isparta-Aksu Yöresi Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1, Sayfa: 101-108.

Aslanboğa, İ., ve Gül, A., (1999), “Kemalpaşa Ormanlarının Rekreasyonel Değeri”, Kemalpaşa Sempozyumu, 3-5 Haziran, İzmir.

Atik, M., Sayan, S., ve Karagüzel, O., (2009), “Impact of Recreational Trampling on the Natural Vegetation in Termessos National Park”, Antalya-Turkey, *Tarım Bilimleri Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 3, Sayfa: 249-258.

Atken, M., (2003), “Isparta İlindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Mevcut Potansiyellerinin Belirlenmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri: A, Sayı: 2, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 115-132.

Barnhart, C., C., (1975), “The World Book Dictionary, Field Enterpress Educational” Chicago, USA.

Çıdam, F. B., (2007), “Diyarbakır Kent Dokusunun Turizm ve Rekreasyon Kaynaklarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sayfa: 221.

Demirel, M., Gürbüz, B. ve Karaküçük, S., (2009), “Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Çevreye Yönelik Tutum Üzerindeki Etkisi ve Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği'nin Geçerliliği ve Güvenirliği”, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2, Sayfa: 47-50.

DPT., (1997), “Ulusal Çevre Eylem Planı: Eğitim ve Katılım, Devlet Planlama Teşkilatı”, Ankara.

Genç, H., Demirkaya, H. ve Karasakal, G., (2010), “İlköğretim Öğrencilerinin Ormana İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Araştırma”, *Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 2, Sayfa: 150-166.

Gül, A., Özgüner, H., Akten, M. ve Küçük, V., (2004), “Gölcük Gölü ve Çevresi Peyzaj Planlama ve Tasarım Projesi”, SDÜ Bilimsel Araştırma Yönetim Birimi Alt Yapı Projesi, No: 2002/2, Isparta.

Gülez, S., (1990), “Orman içi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi İçin Bir Değerlendirme Yöntemi”, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt: 40, Sayı: 2, Sayfa: 132-147.

- Hammit, WE., (2004), "Recreation/user Needs and Preferences", Encyclopedia of Forest Sciences (Ed: Burley, J., Evans, J., Youngquist, J. A.) Volume: 2, ISBN: 0-12-145160-7 (set).
- Jackson, S., Paradubraj, P., (2004), "Introduction Environmental Conflict in the Asia-Pacific", *Journal of Asia Pacific Viewpoint*, Cilt: 45, Sayı: 1, Sayfa: 1-11.
- Karahan, F., ve Orhan, T., (2009), "Çoruh Havzası Uzundere Vadisi'nin Kırsal Rekreasyon Planlaması Yönünden Suyu Dayalı Olanakları", *Kırsal Çevre Yıllığı, Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği*, Sayfa: 55-82, Ankara.
- Karaküçük, S., (1999), "Rekreasyon Boş zamanları Değerlendirme", Bağırhan Yayımevi, 3. Baskı, Ankara.
- Karaküçük, S., (2008), "Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme)", Beşinci Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Karaman, T. Z., (1996), "Sosyo-Ekonomik Çevre ve Çevresel Etki Değerlendirmesi", *Türk İdare Dergisi*, İçişleri Bakanlığı Yayını, Sayı: 410, Sayfa: 59.
- Karpuzcu, M., (2006), "Çevre Kirlenmesi ve Kontrolü", İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Keleş, R., ve Hamamcı, C., (2005), "Çevre Politikası", Beşinci Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kılıçaslan, Ç., (2008), "Ortaca Kenti Rekreasyon Alanlarının Mevcut Durumu Ve Muğla Üniversitesi Ortaca Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Rekreasyon Alanlarına Yönelik Beklentileri", *Düzce Üniversitesi Ormanlık Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1-2, Sayfa: 3-16.
- Korkmaz, N., ve Karadeniz, N., (2004), "Nallıhan-Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yerinin Rekreasyon Kaynaklarının Geliştirilmesi", *Tarım Bilimleri Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, Sayfa: 24-30.
- Kraus R., (1971), "Recreation and Leisure in Modern Society", USA.
- Pak, M., (2002), "Orman Kaynağından Rekreasyonel Amaçlı Yararlanmanın Ekonomik Değerinin Tahmin Edilmesi ve Bu Değer Üzerinde Etkili Olan Değişkenler Üzerine Bir Araştırma", KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Sayfa: 272.
- Smith, S., (1989), "Why a Botanical Garden", The Public Garden, American Associa Swathore, USA.
- Şahin Ş. ve Barış M., (1998), "Kentsel Doku İçerisinde Açık ve Yeşil Alan Standartlarını Belirleyen Etmenler", *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, İstanbul.
- Şimşek D. S., ve Korkut A. B., (2009), "Kıyı Şeridi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesinde Bir Yöntem: Tekirdağ Merkez İlçe Örneği", *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 6, Sayfa: 316-327.
- Turton, S.M., (2005), "Managing Environment Impacts of Recreation and Tourism in Rainforests of the Wet Tropics of Queensland World Heritage Area", *Geographical Research*, Cilt: 43, Sayı: 2, Sayfa: 140 – 151.
- Türker, M. F., Öztürk, A., Pak, M., ve Durusoy, İ., (2002), "Orman Kaynağından Geleneksel ve Çağdaş Yararlanma Şekilleri: Dünya, Ülkemiz ve Bölgemizdeki Durum, Kırsal Çevre Yıllığı", Ankara.

Uzun, S., (2005), ‘‘Kırsal ve Kentsel Alanlardaki Parklarda Kullanıcı Memnuniyeti: Gölçük Ormanı Dinlenme Alanı ve İnönü Parkı Örneği’’, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı ABD, Yüksek Lisans tezi, Sayfa: 104.

Uzun, S., ve Müderrisoğlu, H., (2010), ‘‘Kırsal Rekreasyon Alanlarında Kullanıcı Memnuniyeti: Bolu Gölçük Ormanı Dinlenme Yeri Örneği’’, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri: A, Sayı:1, Sayfa: 67-82.

Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş., ve Yılmaz, M., (2005) ‘‘Çevre Bilimi’’, İkinci Baskı, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

Yılmaz, R., (2006), ‘‘Saroz Körfezi’nin Turizm ve Rekreasyonel Kullanım Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma’’, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri: A Sayı: 1, Sayfa: 124-135.

Yücel, E., Aşan, Z., Öz, M. ve Öztürk, M., (1998), ‘‘Eskişehir Yöresinde Bazı Dinlenme Alanlarının Rekreasyonel Talep Değerinin Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar’’, Cilt: 7, Sayı: 26, Sayfa: 21-26.